

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

PSYCHOLOGIA I INTERAKCJE SPOŁECZNE

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA

Lech Stempel

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
21 grudnia 2020 r.

Organizatorzy

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

1

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

Tematyka spotkania:

- Agresja, prowokacja, trudne zachowania
- Rozwiązywanie konfliktów rówieśniczych
- Przemoc rówieśnicza jak sposób radzenia sobie z niepowodzeniami
- Sposoby rozwiązywania problemów podczas prowokacyjnych zachowań
- Rola mediacji i negocjacji w szkole

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

2

Definicje

- **Agresja** (łac. *aggressio* – napaść)
 - w *psychologii* określenie zachowania, mającego na celu spowodowanie szkody fizycznej lub psychicznej.
- **Prowokacja**
 - w *psychologii* prowokacja jest świadomym wymuszeniem określonych zachowań, reakcji lub działań, często agresywnych i nagłych, poprzez oddziaływanie na psychikę, niekoniecznie zgodne z obranymi przez daną osobę zasadami i wyznawaną ideologią.

Definicje

- **Zachowania pasywno-agresywne**
 - to zachowania zawierające jednocześnie cechy biernego oporu, agresji wyrażonej nie wprost, oraz cechy jawnie agresywne (osoba na przemian wyraża swoją agresję mniej lub bardziej jawnie).
- **Agresja wyuczona**
 - teoria psychologiczna, która zakłada, że człowiek uczy się zachowań agresywnych, nabywa je pod wpływem oddziaływań środowiska.

Wyróżniamy trzy mechanizmy uczenia się zachowań agresywnych: **klasyczne, instrumentalne oraz naśladowanie.**

Definicje

Warunkowanie klasyczne

Przykłady

- Ktoś mnie przezywa lub obraża - reaguję atakiem.
- Widzę pająka - zabijam go.
- Dziecko widzi nową zabawkę - popycha inne dziecko i wrywa mu ją z rączek.
- Ktoś mnie fizycznie atakuje - odpowiadam fizycznym atakiem.
- Automat połknął moją monetę - kopię go z rozbiegu prosto w szybkę.

Definicje

Warunkowanie instrumentalne

Przykłady

- Kradzież pieniędzy prowadzi do zysku.
- Pobicie dziecka w szkole sprawia, że dzieci zaczynają się mnie bać i "awansuję" w hierarchii szkolnej, inni mi ustępują.
- Przeszkadzanie nauczycielowi na lekcji prowadzi do tego, że moi koledzy się śmieją.
- Ktoś chce mi zapłacić za to, że kogoś innego pobiję.

Definicje

Naśladowanie (modelowanie)

Następuje naśladowanie zachowania innych ludzi (modeli) którzy:

- Są postawieni wysoko w hierarchii społecznej.
- Są autorytetami
- Są nagrodzeni za swoje zachowanie (np. osiągają swój cel poprzez zachowania agresywne, tak jak bokser, który zwycięża na ringu)

Naśladowanie występuje zwłaszcza wtedy, gdy:

- Podczas obserwacji jesteśmy pobudzeni emocjonalnie
- Nasza uwaga koncentruje się na modelu
- Jesteśmy przekonani, że dane zachowanie możemy wykonać

Agresja a przemoc

- **istnienie nierównowagi sił pomiędzy sprawcą a ofiarą**
- **długofalowy charakter zjawiska** (w odróżnieniu od incydentalnego)
cykliczność zachowań (okresy nasilenia sił zachowań agresywnych na przemian z okresami względnego spokoju)
- **występowanie „sztywnych” ról – sprawcy, ofiary i świadka** (w odróżnieniu od agresji osoby te nie „zamieniają się” rolami).

Prawdziwa wiedza to znajomość przyczyn.

Arystoteles

Podstawowym czynnikiem pozwalającym na skuteczne radzenie sobie z prowokacyjnymi i agresywnymi zachowaniami, jest prawidłowa diagnoza stanu aktualnego oraz rozpoznanie przyczyn takiego stanu rzeczy.

Agresywne zachowania

Agresywne i prowokacyjne zachowania nastolatka mogą być wynikiem rozwoju psychofizycznego w okresie dojrzewania.

Typowa w tym okresie jest przekora, krnąbrność i niestosowanie się do ogólnie przyjętych norm i zasad.

Agresywne zachowania

służą m.in.:

- odreagowaniu złości, wyżycia się
- osiągnięciu jakiegoś celu
- zwrócenie na siebie uwagi
- zaspokojenie potrzeb
- rozładowanie lęków i napięć
- demonstracji siły
- maskowaniu lęku i słabości
- zdobyciu akceptacji grupy
- odpowiedzi na agresję - "przemoc rodzi przemoc".

Czynniki sprzyjające występowaniu agresji i przemocy w szkole:

- **niereagowanie społeczności szkolnej** / uczniów, nauczycieli, rodziców / na przejawy agresji i przemocy,
- **utrzymywanie tabu** wobec problemu, udawanie, że go nie ma w myśl zasady, że jeśli się o czymś nie mówi, to rzecz ta nie istnieje,
- **zgadzanie się na drobne przejawy przemocy** na przykład na wulgarnie słowo skierowane do kogoś lub wymówione na lekcji,
- **brak zdecydowania. reakcja bez przekonania** jest często przez uczniów odbierana jako przyzwolenie na przemoc

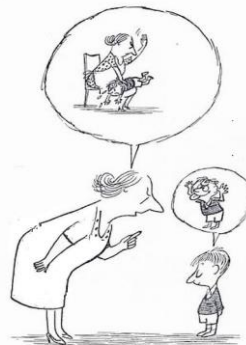
Czynniki sprzyjające występowaniu agresji i przemocy w szkole:

- **brak konsekwencji w karaniu sprawców przemocy**, agresorzy czują się wtedy bezkarni i coraz bardziej utwierdzają się w przekonaniu, że przemoc jest "dobrym" sposobem na życie,
- **poczucie bezsilności** ze strony wychowawców/nauczycieli, niewiedza jak skutecznie reagować, jak przerwać sytuację, w której do przemocy dochodzi, następnie jak rozmawiać z ofiarą, sprawcą, z ich rodzicami, jak zapobiegać przemocy w szkole.

O tym należy pamiętać

- **Zawsze reagować, nawet na najmniejsze przejawy agresji** (zaczepki, przezywanie, prowokacyjny ton głosu, niewłaściwa forma komunikatu). Brak reakcji powoduje powstanie możliwości eskalacji agresywnych zachowania.
- **Zawsze należy konsekwentnie doprowadzić sytuację do końca czyli wyegzekwować ustalone konsekwencje.**

Sięganie po argumenty istotne z punktu widzenia dorosłego nie przynosi oczekiwanego efektu.

Zachowania prowokacyjne

Prowokacja jest zachowaniem szczególnie trudnym.

Odpowiedź na takie zachowanie nie może być przypadkowa lub podyktowana emocjami.

Musi być przemyślana i celowa, dająca wysokie gwarancję pozytywnej zmiany zachowania ucznia.

Przykładowe sposoby powstrzymania odruchowej reakcji

- kilka głębokich oddechów,
- spojrzenie w okno,
- sięgnięcie po coś,
- użycie „słów nawiązujących” - np.
...widzę, że dziś jest dzień na...

Bardzo ważnym czynnikiem mającym wpływ na zachowanie dziecka są relacje szkoły/nauczyciela z rodzicami.

Bariery w relacjach nauczyciel - rodzic

- Postawa roszczeniowa;
- Bierność w trakcie spotkań;
- Brak wsparcia w procesie dydaktycznym;
- Przenoszenie odpowiedzialności za dziecko na nauczyciela
- Brak umiejętności motywowania dziecka do nauki i innych form aktywności;
- Opóźnione reakcje rodziców, interwencja dopiero na etapie poważnych trudności;
- Kwestionowanie wymagań i podejmowanych działań wychowawczych.

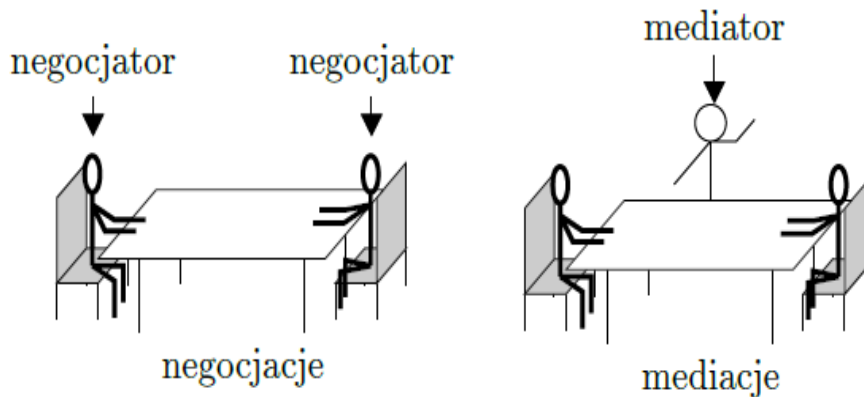
Bariery w relacjach rodzic - nauczyciel

- * Negatywne doświadczenia z własnej kariery szkolnej;
- * Negatywne doświadczenia z innymi pedagogami;
- * Różnice w podejmowaniu procesu dydaktycznego i sposobu utrzymania dyscypliny;
- * Traktowanie nauczyciela jako „konkurenta” rodziców;
- * Nieliczenie się z opinią i możliwościami rodziców;
- * Obawa przed wyrażeniem własnego zdania;
- * Brak umiejętności w przekazywaniu informacji o dziecku;
- * Zbyt mała oferta współpracy z rodzicami (np. tylko wywiadówki).

Mediacje i negocjacje

Mediacje i negocjacje

Mediacje i negocjacje

Mediacja w szkole

jest prowadzeniem pertraktacji w przypadku konfliktów między dwoma lub więcej uczniami, którzy nie potrafią się ze sobą porozumieć.

Celem mediacji jest wypracowanie takiego rozwiązania, w którym ma się do czynienia z dwoma zwycięzcami-brak tutaj przegranych. Mediacja kończy się pisemnym utrwaleniem rezultatów.

Zawierają one między innymi przeprosiny za nieprzyjazne zachowanie, albo też ofertę rekompensaty strat i wyrządzonych szkód.

Mediacje i negocjacje

Podstawowe zasady mediacji w szkole

- uczestnictwo uczniów w mediacji jest dobrowolne
- treść mediacji jest ściśle poufna
- w trakcie mediacji wykluczamy kary ze szkoły i rodziców
- mediatorzy są bezstronni
- mediatorzy nie wyrażają swojego zdania
- mediatorów obowiązuje milczenie
- mediatorzy angażują się w tę pracę dobrowolnie
- mediatorzy kierują się w swojej pracy potrzebami

Mediacje i negocjacje

Negocjacje

- sformalizowane targowanie się. Strony dobrowolnie uzgadniają "protokół rozbieżności" czyli dostrzegane rozbieżności swoich potrzeb, celów czy interesów i wspólnie poszukują dróg rozwiązania.

Mediacje i negocjacje

Negocjowanie umożliwia pokierowanie konfliktami w sposób skuteczny i prowadzący do obustronnego zadowolenia (satisfakcji). Negocjacje to dwustronny proces komunikowania się, którego celem jest osiągnięcie porozumienia, za pośrednictwem rozmaitych kanałów komunikacji.

Akty agresji w szkole są informacją publiczną

Zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej zobowiązane do udostępnienia informacji są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne.

Ustawowo zobowiązane do udostępnienia informacji publicznej są m.in. podmioty reprezentujące jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym.

Dyrektor szkoły bez wątpienia takim podmiotem jest. Na szkole spoczywają bowiem zadania dydaktyczno-wychowawcze, a jej dyrektor odpowiedzialny jest za zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie organizowanych przez szkołę zajęć na mocy ustawy o systemie oświaty.

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

Bibliografia

- Pyżalski J.,(2012), „Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży”, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls
- Kołodziejczyk J.,(2004), „Agresja i przemoc w szkole. Konstruowanie programu przeciwdziałania agresji i przemocy w szkole”, Kraków: NODN Sophia
- Pyżalski J.,Roland E.(red.),(2011), „Bullying a specjalne potrzeby edukacyjne” Podręcznik metodyczny, Łódź: Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi
- Ewa Czemirowska-Koruba, (2015) „Agresja i przemoc w szkole, czyli co powinniśmy wiedzieć by skutecznie działać” Warszawa: ORE

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

29

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Lech Stempel

Organizatorzy

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
21 grudnia 2020 r.

EKONOMICZNY UNIWERSYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIWERSYTET-DZIECIECY.PL

30